

گزارش کنفرانس یونسکو در استرالیا

در باره

آب و هوای مناطق خشک جهان

مقدمه - موضوع مطالعه در امور مربوط به مناطق خشک و بایر جهان و منابع اقتصادی و امکانات پیشرفت در این مناطق وسیع از پنج شش سال قبل مورد توجه یونسکو قرار گرفته و در داخل این سازمان بین المللی کمیته ای بنام کمیته مشورتی مطالعات در باره مناطق خشک و بایر جهان **Arid Zone Advisory Research Committee** تشکیل شده که وظیفه آن هدایت و راهنمایی و همچنین اعطای مساعدت فنی و مالی با آزمایشگاهها و مؤسسات و اشخاصی است که بخواهند تحقیقات و مطالعات علمی در باره مسائل مربوط به مناطق خشک جهان بعمل آورند. در کمیته مشورتی مزبور نمایندگان ۹ کشور از کشورهای عضو یونسکو شرکت دارند. مدت عضویت هر یک از نمایندگان مزبور سه سال است و هر سال سه نفر از اعضای کمیته تغییر می یابند و بدین ترتیب هر عضو کمیته سه سال فرصت دارد که با اعضاء دیگر همکاری نماید و یا وسائل اجرای هدفهای اصلی کمیته را در کشور خود فراهم آورد.

دوره فعلی کمیته مشورتی مناطق خشک و بایر جهان از نمایندگان انگلستان، فرانسه، استرالیا، سوریه، ایتالیا، پاکستان، برزیل، هندوستان، ایران و کشورهای متحد آمریکای شمالی و روسیه شوروی تشکیل میشد که از میان آنها نمایندگان هندوستان و ایتالیا و استرالیا که مدت عضویت آنها منقضی شده بود کناره گیری کردند و قرار است در مجمع عمومی یونسکو که اکنون که در دهلی نو تشکیل شده جانشین آنها معین شود.

جاسنات کمیته مشورتی و کنفرانسهای سالیانه:

کمیته مشورتی مناطق خشک و بایر جهان هر سال یکی دو مرتبه در یکی از کشورهای عضو یاد درباریس که مرکز اصلی یونسکو است تشکیل جلسه داده و طرحهای علمی و فنی موجود یا در دست اقدام را بررسی نموده در باره آنها اظهار نظر و توصیه میکند و علاوه بر این از نظر سیاست کلی و تأمین بودجه یا تعیین خط مشی و طرح مسائلی که باید در مورد مناطق خشک و بایر جهان مورد مطالعه واقع شود، بمدیر کل یونسکو پیشنهادهایی میدهد و این پیشنهادهای در مجامع عمومی و سالیانه یونسکو نظیر آنکه در ماه نوامبر ۱۹۵۶ در دهلی نو تشکیل شده مطرح و معمولاً مورد تصویب واقع میشود.

کمیته مشورتی علاوه بر این جلسات اختصاصی خود سالیانه یا هر دو سال یکمرتبه کنفرانسهای مهمتر و عمومی تری با اشتراك یکی از دول عضو کمیته تشکیل میدهد. و در این گونه

کنفرانسها Symposium نمایندگان بیشتری از دول ذینفع شرکت کرده و مطالب علمی و نتیجه مطالعات و تفحصات خود را در جلسات عمومی عرضه می‌دارند. معمولاً در این گونه کنفرانسها موضوع مورد مطالعه از مدت‌ها قبل معین می‌شود و هر یک از کشورهای شرکت کننده مخصوصاً کشوری که کنفرانس در آن تشکیل می‌شود یکی دو سال فرصت دارند که تفحصات جدید و تازه‌ای بعمل آورده یا مطالب جالبی برای عرضه در کنفرانس جمع آوری نمایند در طرح پنج سال اخیر یونسکو موفق شده است چندین کنفرانس مهم تشکیل دهد که محل و موضوع مورد مطالعه در هر یک ذیل درج می‌گردد:

تاریخ	محل تشکیل کنفرانس	موضوع مورد بحث
۱۹۵۲	آنکارا (ترکیه)	منابع آب مناطق خشک جهان
۱۹۵۳	مونته‌پلیه (فرانسه)	اکولوژی « « «
۱۹۵۴	دهلی (هندوستان)	تشعشع خورشید
۱۹۵۵	اریزونا (آمریکا)	کشاورزی مناطق خشک جهان
۱۹۵۶	کانبرا (استرالیا)	آب و هوای « « «

کمیته‌های ملی و محلی مناطق خشک و بایر جهان :

بنظر تعمیم و اشاعهٔ مسائل تفحصات علمی و همچنین بنظر تسهیل مبادلهٔ مطالب و نظریات علمی دربارهٔ مسائل مربوط به مناطق خشک و بایر جهان از طرف کمیتهٔ مشورتی توصیه شده بود در هر یک از کشورهای عضو یونسکو که دارای اراضی بایر و لم یزرع هستند کمیته‌های ملی و محلی تشکیل شود که در حقیقت مسئولیت اجرای طرح‌های تحقیقاتی را عهده‌دار باشند، و یاد در پیشرفت هدف‌های کمیتهٔ مشورتی مساعدت نمایند. در ایران تا دو ماه قبل چنین کمیته‌ای بوجود نیامده بود، ولی در اوایل مهرماه ۱۳۳۵ آقای جیمس سوار بریک رئیس قسمت تحقیقات علمی یونسکو که برای شرکت در کنفرانس استرالیا عازم کانبرا بود، بایران آمد و در دوسه روز توقف او در تهران مقدمات تشکیل چنین کمیته‌ای در دفتر ملی یونسکو در طهران فراهم گردید و در بدو امر آقایان دکتر احمدپارسا (استاد گیاه‌شناسی) و مهندس ابوالحسن بهنیا (استاد هیدرولوژی و نمایندهٔ اصلی ایران در کمیتهٔ مشورتی مناطق خشک و بایر جهان) و مهندس مایونفر (رئیس بنگاه آبیاری) و دکتر محمد تقی سیاهپوش (شیمیست و خاک‌شناس سازمان برنامه) و آقای دکتر رفیعی رئیس بنگاه رازی و خود اینجانب بعضویت کمیتهٔ ملی مزبور دعوت شدند و بدین ترتیب يك کمیتهٔ ملی و محلی علاقمندی که هر يك از اعضاء آن با قسمتی از مسائل مربوط به مناطق خشک ایران آشنائی کامل دارند تشکیل گردید و در اولین جلسهٔ آن که در ۳۵/۷/۱۸ در سالون کنایه‌خانهٔ ملی تشکیل شد خود آقای سوار بریک نیز شرکت کردند (در کمیتهٔ مزبور آقای دکتر پرمانیک مشاور فنی ادارهٔ هواشناسی و نمایندهٔ سازمان هواشناس جهانی نیز شرکت داشتند)

کمیتهٔ ملی و محلی مزبور از بدو تأسیس تا کنون همه هفته در دفتر کمیسیون ملی یونسکو تشکیل جلسه داده و باعلاقهٔ فوق‌العاده‌ای مشغول بررسی و تهیهٔ مقدمات برای

اجرای تفحصات و تحقیقات علمی در ایران می باشد.

کنفرانس استرالیا:

کنفرانسی که در مهرماه ۱۳۳۵ در استرالیا تشکیل شد از جمله کنفرانس های سالیانه و مشترکی بود که با اشتراك مساعی یونسکو از طریق کمیته مشورتی مطالعات مناطق خشك و بائر جهان و يك دولت عضو تشكيل میگردد. موضوع این کنفرانس که از يك یا دو سال قبل بصورت قطعی در آمده بود آب و هوای مناطق خشك جهان بود و به همین جهت موقعیکه آقای مهندس ابوالحسن بهنیا عضو کمیته مشورتی از شرکت در کنفرانس معذرت خواسته بودند، یونسکو از اینجانب بمناسبت کتاب و مقالاتیکه درباره آب و هوای ایران نوشته ام دعوت کرد که در کنفرانس مزبور شرکت نمایم.

کنفرانس کانبرا (پایتخت استرالیا) که از ۱۲ تا ۲۵ اکتبر ۱۹۵۶ (مطابق با ۳۰ مهر تا سوم آبان ۱۳۳۵) تشکیل گردید در حقیقت شامل سه قسمت بود که گزارش مختصر هر يك ذیلا درج میگردد:

الف: جلسه کمیته مشورتی مطالعات مناطق خشك و بائر جهان

(۱۳ تا ۱۶ اکتبر ۱۹۵۶)

کلیه اعضاء کمیته مشورتی با استثنای نماینده روسیه شوروی که بعلت اعتصاب در جا کارتا (پایتخت اندوزی) نتوانست تاروز آخر کنفرانس با استرالیا برسد، تا صبح روز دوازدهم اکتبر ۱۹۵۶ بکانبرا رسیده بودند. در مدت انقضاء جلسات کنفرانس عمومی مناطق خشك این عده میهمان دولت استرالیا بودند و در باشگاه دانشگاه دانشگاه ملی استرالیا از آنها پذیرائی میشد.

اولین جلسه کمیته بعد از ظهر روز ۱۳ اکتبر ۱۹۵۶ در دانشگاه ملی استرالیا تشکیل شد و در این جلسه و همچنین در کلیه جلسات دیگر این کمیته که صبح و عصر بین ساعات ۱۲ و ۹ صبح ۲ تا ۵ بعد از ظهر تشکیل میگردد علاوه بر اعضاء اصلی نمایندگان سازمان های مختلف وابسته با سازمان ملل متفق از قبیل سازمان کشاورزی و خواربار جهانی FAO و سازمان بهداشت جهانی W.H.O و سازمان هواشناسی جهانی WMO نیز شرکت داشتند.

این دوره اجلاسیه کمیته مشورتی یازدهمین دوره آن بود، و در اولین جلسه نمایندگان برزیل که استاد جغرافیا در دانشگاه ریودوژانیرو بود بریاست یازدهمین دوره اجلاسیه معین گردید و در همین جلسه نمایندگان فرانسه و انگلستان و ایران بعضویت کمیسیون تصمیمات منصوب گردیدند.

برنامه ای که برای کمیته مشورتی تعیین شده بود، بسیار سنگین و متضمن قرائت گزارش های علمی متمد و اظهار نظر درباره آنها و همچنین تعیین روش و طرح های تحقیقاتی متعدد بود که ذکر همه آنها از حوصله این گزارش خارج است و در اینجا فقط

بذکر باره‌ای تصمیمات و توصیه‌ها که با تشکیل احتمالی کنفرانس آینده در ایران ارتباط دارد اکتفا می‌شود.

۱- موضوع طرح مهم (Major project) در برنامه‌ای که مدیر کل یونسکو برای سال ۱۹۵۸-۱۹۵۷ تنظیم نموده در ماه نوامبر ۱۹۵۶ در مجمع عمومی یونسکو در دهلی نو مورد مطالعه قرار می‌گیرد، طرح دقیق و پرمیانه‌ای به‌عنوان طرح مهم پیش‌بینی گردیده که هدف اصلی آن تمرکز مساعی و تفحصات علمی در قسمتی از نواحی خشک جهان که بین سواحل شرقی مدیترانه و هندوستان قرار دارند می‌باشد. عبارت دیگر نظر یونسکو این است که تحت این طرح که مدت اجرای آن شش سال مقرر گردیده توجه بیشتری به تفحصات و تحقیقات علمی در کشورهای خاورمیانه ابراز شود تا در نتیجه جمع‌آوری مدارک علمی و تحقیق دربارهٔ امکانات توسعه اقتصادی در این منطقه، بهبودی در وضع عمومی آن بعمل آمده باشد.

در بارهٔ فوائد این طرح مذاکرات مفصلی بعمل آمد و کمیتهٔ مشورتی ضمن موافقت با اجرای آن توصیه کرد که کمک‌های یونسکو از طریق‌های ذیل انجام شود:

۱- جمع‌آوری و اشاعهٔ اطلاعات علمی از طریق نشریات یا کنفرانس‌ها.
۲- اعطای کمک‌مالی و علمی به اشخاص و مؤسسات که در صدد اجرای تحقیقات علمی در مسائل مربوط به مناطق خشک و باتر هستند.

۳- ایجاد بورس‌های کارآموزی تحصیلی در امور مربوط به این مناطق

۴- دوره‌های اجلاسیهٔ کمیتهٔ مشورتی - نظر به اهمیت فوق‌العادهٔ طرح مهم و اجرای آن مقرر گردید که در سال آینده کمیتهٔ مشورتی استثناء دوم مرتبه تشکیل جلسه دهد: یک نوبت در بهار سال ۱۹۵۷ در قاهره یا بیرشیا (در کشور اسرائیل) یا در هر دو نقطه (و در صورتیکه مقتضیات بین‌المللی اجازه ندهد در پاریس) و نوبت دوم در پاییز همان سال در پاکستان مشروط بر اینکه دعوت رسمی از طرف دولت پاکستان بعمل آید.

۳- انتشارات مربوط به مناطق خشک جهان - برای تسهیل مبادلهٔ اطلاعات علمی در بارهٔ مناطق خشک جهان مقرر گردید که دفتر مرکزی یونسکو کتابچه‌ها و راهنماهای لازم چاپ و بین کشورهای ذینفع توزیع نماید. در بارهٔ طرح مهم چون منطقهٔ اجرای آن خاورمیانه خواهد بود موافقت شد که در صورت لزوم نشریات مهم به فارسی و عربی نیز ترجمه و چاپ شود.

۴- محل و موضوع کنفرانس سال ۱۹۵۸ - در گزارشی که مدیر کل یونسکو برای مجمع عمومی یونسکو تهیه کرده و ضمن آن اشاره با اجرای طرح مهم شده، مخصوصاً قید شده است که خیلی بمورد خواهد بود اگر کنفرانس سالیانهٔ بعدی (پایتز ۱۳۳۷) در ایران یا پاکستان تشکیل گردد.

آقای جیمس سواربریک رئیس‌قسمت تفحصات علمی یونسکو در ملاقات‌هایی که در

۱۱ و ۱۰ مهر ماه ۱۳۳۵ بترتیب باجناب آقای دکتر مهران وزیر فرهنگ، و جناب آقای دکتر اقبال وزیر دربار شاهنشاهی و رئیس دانشگاه طهران بعمل آورده باین مطلب اشاره کرده و پیشنهاد او دایر بر احتمال انعقاد کنفرانس پائیز ۱۳۳۷ در طهران با حسن توجه و نظر مساعد وزراء مزبور مواجه گردیده بود.

آقای سوار بريك مطلب را با اطلاع کمیته مشورتی رسانید و کلیه اعضاء از اینكه محتمل است کنفرانس پائیز ۱۳۳۷ بدعوت دولت ایران در طهران تشکیل شود اظهار خوشوقتی کردند و موقتاً چنین تصمیم گرفته شد كه محل کنفرانس سالیانه یونسکو و يك دولت عضو در پائیز ۱۹۵۸ در طهران باشد مشروط بر اینکه بموقع دعوت رسمی از طرف دولت ایران بعمل آید.

درباره موضوع این کنفرانس هم مذاکره زیاد بعمل آمد، و موافقت شد كه موضوع کنفرانس سالیانه آینده كه در پائیز ۱۳۳۷ تشکیل خواهد شد «شوره و نمك (Salinity)» و جنبه های مختلف این موضوع در مناطق خشك جهان باشد.

۵- كمك بتحقیقات علمی - موافقت شد كه بعهده ای از مؤسسات و اشخاصی كه صلاحیت علمی آنها محرز است كمك هائی برای اجرای طرح های علمی بشود. از جمله مقرر گردید كه کمیته مشورتی مبلغ ده هزار دلار برای تهیه و چاپ دو نقشه اقلیمی (مقدار باران و مقدار تبخیر) بآزمایشگاه دکتر وارن تورنتوایت Dr.C. warren Thornthwaite اقلیم شناس معروف آمریکائی كمك كند. همچنین موافقت شد كه کمیته در مواردی كه لازم تشخیص دهد وسائل آزمایشگاهی در اختیار مؤسسات صلاحیت دار قرار دهد.

جلسات کمیته مشورتی سه روز بطول انجامید و آخرین جلسه کمیته كه ضمن آن تصمیمات فوق مورد تأیید واقع شد، در تاریخ ۱۲۵ كتبر ۱۹۵۶ با حضور نماینده روسیه شوروی در عمارت سازمان تفحصات علمی و صنعتی استرالیا در ملبورن برگزار گردید.

ب- کنفرانس درباره آب و هوای مناطق خشك و بامر جهان

کنفرانس عمومی درباره مسائل مربوط بآب و هوای مناطق خشك و بامر جهان كه مهم ترین قسمت اجتماع نمایندگان دول مختلف در استرالیا بود چهار روز بطول انجامید. در این کنفرانس هفده كشور نماینده داشتند. شركت كنندگان اصلی از ۳۲ نفر نمایندگان ۱۷ كشور و ۲۷ نفر نمایندگان استرالیا و ۱۵ نفر نمایندگان سازمان های علمی جهانی تشکیل میشوند. علاوه بر این عده، ۴۳ نفر استادان دانشگاه های مختلف استرالیا، و همچنین نمایندگان مؤسسات علمی استرالیا اعضاء وابسته کنفرانس بودند كه بعنوان مستمع آزاد در جلسات کنفرانس شركت میکردند. زبان رسمی کنفرانس انگلیسی و فرانسه تشخیص داده شده بود و عده ای مترجمین قابل از طرف سازمان مرکزی یونسکو مأموریت داشتند كه کلیه گزارش ها و مذاكرات جلسات را آنآ ترجمه كنند و برای تسهیل این امر زحمات زیادی كشیده شده بود و مخارج هنگفتی بمصرف رسانده بودند و مانند کلیه کنفرانس های بین المللی برای هر نماینده ای میزبانان جداگانه در نظر گرفته شده بود كه روی آن يك

میکروفون و يك گوشي برای استماع ترجمه مطالب نصب شده بود.

در مدت این کنفرانس و همچنین در تمام دوره گردش علمی که شرح آن خواهد آمد، نمایندگان مهمان سازمان تفحصات علمی و صنعتی استرالیا

Commonwealth Scientific and Industrial Research Organization

بودند. این سازمان که در حقیقت نقش يك وزارتخانه بزرگی را به عهده دارد مسئول سرپرستی و نظارت بر کلیه تفحصات علمی است که در استرالیا صورت میگیرد.

در جلسه اول کنفرانس در روز ۱۷ اکتبر مستر کیسی وزیر خارجه استرالیا و سرپرست سازمان مزبور بنام دولت استرالیا خیر مقدم گفت و بایک سخنرانی علمی و جالبی جلسات کنفرانس را رسماً افتتاح کرد. سپس دکتر نورثوايت Dr. Thornthwaite اقلیم شناس معروف آمریکائی بریاست جلسه عمومی منصوب گردید (این شخصیت علمی در مراجعت از استرالیا پنج روز در ایران گذراند و باراهنمائی نگارنده و کمک دفتر ملی یونسکو با اشخاص زیادی در طهران ملاقات کرد و از بسیاری جاهای دیدنی طهران بازدید بعمل آورد) در فاصله بین ۱۷ و ۲۰ اکتبر ۱۹۵۶ که جلسات کنفرانس صبح و عصر تشکیل میشد و ویریه گرفته ۵۵ گزارش علمی خوانده شد که از این عده ۳۵ گزارش منحصرأ مربوط با قداماتی بود که محققین و علمای استرالیائی بعمل آورده بودند و خلاصه آن بصورت کتابی در ۳۰۰ صفحه قبلاً چاپ شده بود و ۲۰ گزارش دیگر بوسیله نمایندگان کشورهای دیگر تهیه شده بود. موضوع گزارشهای علمی بسیار متنوع ولی تماماً مربوط با آب و هوای صحراهای جهان و عوامل اقلیمی و تأثیر آن در زندگی انسان و نباتات و حیوانات و جنس خاک و امثال آن بود. و آنچه بیشتر از همه جلب توجه کرد تحقیقات برداشته و وسیعی بود که علمای استرالیا در طرق اندازه گیری دقیق عوامل اقلیمی و همچنین در باره ایجاد باران مصنوعی و مخصوصاً در موضوع تشعشع و نیروی خورشید و رابطه آن با آب و هوا در مناطق خشک بعمل آورده بودند.

ج - گردش علمی

منظور از گردش علمی که بین ۲۱ و ۲۴ اکتبر ۱۹۵۶ صورت پذیرفت این بود که نمایندگان کشورهای مختلف نتیجه گزارش هائی را که در ضمن کنفرانس در کانبرا دیده بودند در روی زمین و مخصوصاً در قسمت های صحرائی استرالیا به بینند و بهمین جهت برنامه طوری تنظیم شده بود که عبور از مراکز عمده آزمایشی جزء مسیر این گردش علمی قرار گرفته بود. در گردش علمی فقط عده ای در حدود ۳۰ نفر از نمایندگان اصلی کنفرانس شرکت داشتند و در تمام مدت هواپیمای مخصوصی در اختیار آنها بود.

دوروز اول گردش علمی در ناحیه بروکن هیل (در صحراهای جنوبی استرالیا) گذشت این شهر که دارای ۳۰۰۰۰ نفر جمعیت است شهری است بتمام معنی صنعتی که زندگی تمام ساکنین آن از معدن سرشار و پر قیمت سرب و روی و نقره اداره میشود. در اینجا که مقدار باران سالانه آن بسیار کم و در حدود پانزده سانتیمتر در سال است (شبهه قم و کاشان یا جندق و انارک)، صاحبان کارخانه ها و معدن دستگاه های علمی برداشته ای برای انداخته و سرمایه

هنگفتی صرف مطالعات اقلیمی و کشاورزی کرده‌اند مثلاً درمخازن آب این شهر که از فاصله ۱۵۰ کیلومتر آب را با لوله‌های سیمانی قطور بآن می‌رسانند تحقیقات عجیبی بمنظور جلوگیری از تبخیر آب بعمل آورده‌اند و بعد از تجربیات ممتد موفق شده‌اند با استفاده از یک نوع ماده روغنی ارزانت که از جمله محصولات نفتی است تا ۳۵ درصد از میزان تبخیر آب بکاهند. و یاد اطراف شهر که سابق بر این در معرض بادهای شدید و گرد و خاک فراوان و ریزش باران بوده، جنگلهای مصنوعی وسیعی از اشجار بومی استرالیا که احتیاج زیاد بآب ندارد بوجود آورده‌اند، یاد آزمایشگاه‌های کشاورزی متمدن و مزارع نمونه‌ای که تماماً با پول شرکت‌های صنعتی اداره میشود، موقعیت‌های شایانی در انتخاب نباتات مناسب جهت علوفه تحصیل کرده‌اند.

دو روز دیگر گردش علمی در یک منطقه غیر صحرائی و کاملاً ثروتمندی که مرکز تولید خشکبار و کمپوت و مخصوصاً انگور و شراب استرالیا محسوب میشود گذشت. مرکز این منطقه شهر میلدورا بود که در آن مزارع نمونه و آزمایشگاه‌های متعدد مشغول مطالعه برای انتخاب بهترین محصول و مناسب‌ترین نوع درختان میوه بودند. در این منطقه یک روز جمیع نمایندگان یکی از مراکز بزرگ دامپروری دعوت شدند و مشاهده وضع بهره‌برداری از مراتع و استفاده از منابع موجود و مخصوصاً علمی بودن این قسمت‌ها کاملاً حیرت آور بود.

گردش علمی و هم‌چنین دوره کنفرانس روز ۲۵ اکتبر ۱۹۵۶ در ملیبورن خاتمه پذیرفت و در آن روز نمایندگان فرصتی داشتند که از آزمایشگاه‌ها و ایستگاه‌های علمی و هواشناسی که در حقیقت مرکز فعالیت سازمان تخصصات علمی و صنعتی استرالیا محسوب میشود بازدید بعمل آورند. پاره‌ای از ایستگاه‌های گران قیمت و الکترونی که در این آزمایشگاه‌ها برای سنجش عوامل جوی مورد استفاده قرار میگرفت بقدری عالی و منحصر بفرد بود که حتی برای نمایندگان آمریکا و آلمان و روسیه شوروی هم اسباب تعجب میگردد.

نتیجه پیشنهادها

کنفرانس استرالیا که از هر حیث بخوبی برگزار شد، و در هیچ قسمت آن نقصی وجود نداشت، نتیجه مدت‌ها کوشش و ایجاد هم‌آهنگی بین دستکاه‌های علمی و غیر علمی متعددی بود که هر یک ببهترین وجهی وظیفه خود را انجام میدادند، و چون سخن از تشکیل کنفرانس آینده در طهران در میان بود، نگارنده بسیار سعی کرد که اطلاعات بیشتری در باره اداره این کنفرانس بعمل آورد تا اگر قرار باشد کنفرانس پایتخت ۱۳۳۷ در طهران تشکیل شود، از تجربیات دیگران استفاده کامل بعمل آمده باشد، بطوریکه در فوق اشاره شد، مدیر کل یونسکو در گزارش سالیانه خود علناً اظهار تمایل کرده است که بعلت اجرای طرح مهم در این قسمت از دنیا خیلی بمورد خواهد بود که کنفرانس پایتخت ۱۹۵۸ (۱۳۳۷) در ایران یا پاکستان تشکیل شود. این مسئله تا کنون بطور نیمه رسمی از طرف آقای جیمس سوار بریک باجناب آقای دکتر اقبال وزیر دربار و رئیس محترم دانشگاه و جناب آقای دکتر

مهران وزیر فرهنگ مورد مذاکره واقع شده و وزراء مزبور هم بنوبه خود این پیشنهاد را باحسن نظر استقبال فرموده اند. در جلسات کمیته مشورتی هم موضوع بهمین ترتیب مورد بحث واقع شده و آقای سواربریک نتیجه ملاقات خود را با اطلاع اولیای امور یونسکو رسانیده است. دولت پاکستان هم بطوریکه در بالا اشاره شد قرار است که مقدمات تشکیل جلسه پائیز سال ۱۹۵۷ رادر کراچی فراهم آورد و باین ترتیب از نظر اولیای یونسکو و کمیته مشورتی محل دیگری جز طهران برای کنفرانس پائیز ۱۹۵۸ باقی نمی ماند.

اکنون بسته بنظر هیئت محترم دولت است که هر چه زودتر در این باره تصمیم مقتضی اتخاذ فرمایند. در اینکه تشکیل کنفرانس در طهران از هر حیث بفتح کشور ما خواهد بود هیچگونه تردیدی نیست. منافع حاصله از آن را میتوان تحت عناوین زیر خلاصه کرد:

۱- برای ایران اعتبار مخصوص در محافل علمی دنیا بوجود خواهد آورد.
 ۲- در داخل کشور یک جنبش علمی بوجود خواهد آورد و دستگاهها و اشخاص ذینفع مجبور خواهند شد در طی دو سال آینده تخصصات جدیدی بعمل آورند و یا نتیجه کارهای انجام شده را جمع آوری و قابل استفاده نمایند.

۳- ادامه کارهای علمی که بر اثر این جنبش آغاز میشود نتایج سودمندی در توسعه اقتصادی آینده کشور ما خواهد داشت.

۴- برای کشور ما فرصت ذی قیمتی خواهد بود که کمکهای فنی و مالی یونسکو را که سایر کشورها سالیهاست از آن استفاده مینمایند بخود جلب کند.

۵- در نتیجه این اقدامات کشور ما دارای آزمایشگاههای مجهز و کارشناسان ورزیده ای خواهد شد که در پیشرفت امور اقتصادی آن کمک مؤثری خواهد کرد.

اولیای یونسکو و انتظار دارند که هیئت محترم دولت شاهنشاهی هر چه زودتر در این باره تصمیم مقتضی اتخاذ فرمایند و در صورت امکان قبل از ژانویه ۱۹۵۷ نتیجه مثبت این تصمیم بصورت دعوت نامه رسمی با اطلاع یونسکو برسد تا دستگاههای آن بتوانند با فرصت کافی ترتیب کار را بدهند. تهیه مقدمات تشکیل چنین کنفرانسی برای اداره کنندگان ایرانی آن فرصت کافی لازم خواهد داشت و با توجه بتمام این نکات استدعای این جانب که بسمت نمایندگی دانشگاه طهران و دولت ایران در کنفرانس استرالیا شرکت کرده ام از کلیه شخصیت هائیکه این گزارش حضورشان تقدیم میشود، مخصوصاً از رئیس محترم دانشگاه طهران و وزیر محترم فرهنگ این است که این موضوع را مورد توجه فوری خود قرار دهند.

البته پس از اخذ تصمیم نهائی روش و سیاست لازم برای اجرای آن از طرف مسئولین امر اتخاذ خواهد گردید ولی لازم میدانم که برای مزید اطلاع نکات زیر را نیز با رعایت اختصار در این گزارش قید کند:

برای تشکیل چنین کنفرانسی سه جنبه مختلف آن را بایستی در مرحله اول ملحوظ نظر داشت: جنبه علمی، جنبه مالی، جنبه اجتماعی.

۱- جنبه علمی - چنانکه اشاره شد، موضوع کنفرانس پائیز ۱۹۵۸ «شوره و نمک در مناطق خشک» خواهد بود. در کشوری مانند ایران که نصف مساحت آن را کویرهای لم یزرع و شوره زارهای بی حاصل تشکیل میدهد و علاوه بر این دارای تعداد زیادی دریاچه های نمک و عدهٔ بیشماری قنوات آب شور است مطالعه علمی این موضوع دارای اهمیت فوق العاده است و جمع آوری اطلاعات و اجرای مطالعات آزمایشگاهی در صورتیکه وسایل کافی مهیا باشد و دستگاههای دولتی همکاری لازم ابراز نمایند، کار مشکلی نخواهد بود. البته همین که تصمیم قطعی اتخاذ گردید، از وسایل و آزمایشگاههای دانشگاه طهران مخصوصاً دانشکده کشاورزی و دستگاههای بنگاه آبیاری و وزارت کشاورزی و بنگاه جنگلها و سازمان برنامه و وزارت صنایع و معادن و اداره کل هواشناسی و امثال این مؤسسات بایستی استفاده و طرحهای علمی با صوابدید اولیای مربوط پیشنهاد و بموقع عمل گذارده شود.

۲- جنبه مالی - در این گونه کنفرانسها که بامساعی مشترک یونسکو و یک دولت عضو تشکیل میشود معمول چنین است که هزینه ارزی و مسافرت کلیه شرکت کنندگان خارجی را که بکشور مورد نظر مسافرت میکنند یونسکو عهدهداری میشود. هزینه زندگی اعضاء کمیته مشورتی هم در مدتیکه در این کنفرانس شرکت میکنند از طرف یونسکو پرداخته میشود (بطوریکه در استرالیا روزانه ۱۵ دلار بهر یک از اعضاء کمیته مشورتی پرداختند) ولی کلیه هزینههای محلی اعم از اداری و پذیرائی و گردش علمی و چاپ و نشر گزارشها و همچنین هزینه سفر و پذیرائی کلیه نمایندگان محلی بر عهده کشور میزبان است. در مورد استرالیا بطوریکه اینجانب تحقیق کردم صرف نظر از مهمانیها و پذیرائی هائی که بعمل آمده بود، و بدون توجه به هزینه چاپ گزارشها که انتظار میرفت یونسکو پرداخت آن را عهدهدار شود، جمع مخارج کنفرانس بالغ بر چهار هزار لیره شده بود بدین شرح:

مهمانخانه	۱۰۰۰ لیره
گردش علمی	< ۲۰۰۰
نصب میکروفون و تهیه سالون کنفرانس	< ۵۰۰
حمل و نقل	< ۱۰۰
مهمانیهای عصر (کاکتیل)	< ۱۰۰
چای صبح و عصر در بین کنفرانس	< ۱۰۰
چاپ راهنما و کتابچه اطلاعات	< ۱۰۰
متفرقه	< ۱۰۰
جمع	۴۰۰۰ لیره

بدیهی است که پیش بینی هزینه کنفرانس در ایران با توجه بمقتضیات محلی مستلزم مطالعهٔ بیشتری است. ولی چنین بنظر میرسد که یک رقم تقریبی در حدود یک میلیون ریال برای هزینهٔ چنین کنفرانسی شاید از واقعیت دور نباشد.

۳- جنبه اجتماعی - در استرالیا دو سازمان مجزا یعنی دانشگاه ملی استرالیا در کانبرا و سازمان تخصصات علمی و صنعتی استرالیا در سایر جاها عهده دار پذیرائی اعضاء کنفرانس بودند. و پذیرائی در هر مرحله شایان تحسین بود و هرگز نقصی در اجرای برنامه‌ها مشاهده نشد. مخصوصاً عده‌ای که مأمور پذیرائی مهمانان بودند در تمام مدت کنفرانس و تقریباً در تمام ساعات کنفرانس مهیا و آماده انجام دستور مهمانان بودند. در خلال مدت کنفرانس چندین مهمانی رسمی شام یا عصرانه ترتیب داده شده بود که در اغلب آنها وزراء دولت استرالیا و با شخصیت‌های مهم علمی و اجتماعی آن کشور سمت مهمان‌داری داشتند. شکی نیست که در ایران دانشگاه طهران مناسب‌ترین محل، و دستگاه دانشگاه مناسب‌ترین دستگاهی خواهد بود که بتواند بشایستگی عهده‌دار اداره چنین کنفرانسی بشود. ولی موفقیت دانشگاه در انجام این خدمت علمی وابسته بمساعدت و همکاری علمی و فنی و مالی خواهد بود که از سایر وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی دریافت مینماید.

این جانب در خاتمه گزارش خود ناگزیر است یکبار دیگر استدعای خود را تجدید کرده از علاقمندان بموضوع و مخصوصاً از جناب آقای دکتر اقبال رئیس دانشگاه طهران، و جناب آقای دکتر مهران وزیر محترم فرهنگ تقاضا کند که توجه فوری باین امر مهم مبذول فرمایند و بهر نهوی که مقتضی بدانند وسائل اخذ تصمیم قطعی را در هیئت محترم دولت فراهم سازند.

دکتر محمدحسن گنجی - دانشیار دانشگاه تهران
 و مدیر کل اداره هواشناسی
 تهران - اول آذرماه ۱۳۳۵

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 پرتال جامع علوم انسانی